

La nova EUROPA

La gran aventura europea acaba de començar. Onze estats estan a punt de renunciar a la seva moneda, que serà substituïda per l'euro, al mateix temps que uns altres onze països (de l'Est, o "del centre", com diu Helmut Kohl) negocien la seva incorporació a la Unió Europea. Un procés sense precedents històrics que no acaba d'engrescar els ciutadans: més aviat provoca desconfiança. EL TEMPS publica un informe del setmanari alemany 'Der Spiegel', un article sobre el cas de Turquia (exclosa de tot aquest procés) i les anàlisis de Jaume Masdeu, Vicent Partal i Joan Vallvé.

Una revolució pacífica canviarà Europa de soca-rel: de primer, arribarà l'euro; després, s'estendrà la Unió Europea cap a l'est. El vell continent, com a nova potència mundial, vol competir amb Amèrica i Àsia. Però els ciutadans se'n malfien.

Europa, una aventura sense límits

A començament del mes de maig els països europeus decidiran irrevocablement la creació de l'euro. Inclosos els alemanys, que acordaran la fi del venerat *Deutsche Mark* abans de les vacances d'estiu. I a partir de l'1 de gener de 1999, amb la Unió Econòmica i Monetària, onze estats compartiran, segons les previsions, un destí sense parió en la història. Estats independents que fa segles s'envaïen, es mataven i saquejaven amb guerres i devastacions ara fan taula comuna. Renuncien a la part més important de la sobirania, la moneda pròpia, que per alguns forma part fins i tot de la pròpia identitat.

"Comencen uns nous temps", proclama solemnement el primer ministre de Luxemburg, Jean-Claude Juncker, un dels impulsors de la Unió Europea. L'euro és el "pas mai fet" que canvia Europa, afirma Dominique Strauss-Kahn, ministre francès d'Economia i Finances. Per Helmut Kohl es compleix la segona part de l'obra de la seva vida: la unitat alemanya consumada i la unitat europea imminent li semblen "les dues cares d'una mateixa moneda".

Però aquesta revolució no emana dels pobles, sinó dels caps d'estat i de govern que han passat anys calculant dates i factors, fent que avancés lentament però segura. Així, la Comunitat Econòmica Europea (fundada ara fa quaranta anys, l'1 de gener de 1958) s'ha convertit en la Unió Europea. El cercle inicialment elitista s'ha anat eixamplant per sistema, primer cap

al sud, després cap al nord i, a partir d'ara, cap a l'est.

Aquesta revolució del 1998 és impensable sense la caiguda del mur de Berlín l'any 1989, quan els països occidentals van aprovar la reunificació alemanya i el canceller Kohl es va comprometre al mateix temps a accelerar la integració europea. Quasi deu anys després, la Unió Europea continua essent el que era de bon comença-

Gairebé ningú no dubta que, com a unitat econòmica, Europa pot afirmar-se millor davant Amèrica i Àsia.

ment: un mitjà per a vincular els destins d'Alemanya i d'Europa. Amb la caiguda de l'imperi soviètic, Polònia, Txèquia i Hongria podran afegir-se aviat a la Unió, que d'aquesta manera perdrà definitivament el caire purament occidental: formada durant la guerra freda, com a essència de la força del capitalisme social i de la democràcia, la Comunitat va tenir una orientació anticomunista.

Després del 1989 l'acord europeu quedava catalitzat per la globalització, pel triomf de la moderna economia de mercat a tot el

món. Gairebé ningú no dubta que, com a unitat econòmica, Europa pot afirmar-se millor davant Amèrica i Àsia. D'entrada, l'Europa unida és un mercat interior amb 370 milions de persones. I d'aquí a un temps, seran 430 milions. Militarment l'assegura l'OTAN, expandida també fins a la frontera occidental de l'antiga Unió Soviètica. En coses de diners durà la batalla una institució independent suprastatal, el Banc Central Europeu. Els criteris polítics en la zona de l'euro, els marcarà un govern format per ministres d'Economia i Finances de la Unió. Aquest govern informal, sense compromisos, es dirà Consell de l'Euro.

Qui es faci la il·lusió que només canviarà això, que la gent farà servir uns altres diners i prou, s'equivoca. L'euro activa un mecanisme que pren més i més competències a les capitals dels estats i les diposita en els òrgans europeus: si l'experiment funciona bé, la unió política creixerà de mica en mica. La significació dels estats empallidirà encara més. Ja ara, segons el canceller Kohl, "el 70% de la política interior alemanya es fa a Brussel·les."

Quan cauen les barreres protectores que representen les monedes, s'agreuja la competitivitat de preus i salaris. Creix l'obligació d'anivellar els impostos i la pressió d'adaptar les xarxes socials i els programes de formació. Sortirà bé una revolució des de dalt, al marge dels ciutadans, que més aviat tenen por de les conseqüències que portarà la pèrdua de la pròpia moneda? Fun-

ARXIU / EFE

Més perifèrics, més europeus

Al canceller alemany Helmut Kohl, li agrada de remarcar que no s'ha de parlar de països de l'est sinó de països "del centre" d'Europa. És una qüestió de punts de vista. Ell els veu molt a prop. Des de més avall del Pirineu ja s'ha de forçar més la vista. Som a l'extrem sud, tenim consciència i fins i tot complex de perifèrics. Per això, en parlar d'ampliació, sovint ens posem a la defensiva.

Els primers passos han estat per a protegir la cartera. Que els nouvinguts no ens prenguin el manà de Brussel·les. És un tema ja pràcticament assegurat. Les perspectives financeres que acaba de presentar la Comissió Europea ens garanteixen una part substancial de fons comunitari fins l'any 2006. Més enllà d'aquesta data sí que les coses canviaran; hi haurà uns altres socis més necessitats de la política de cohesió.

Diners, sagrats diners; però també hauríem d'evitar que els diners ens tapessin el bosc. Que Europa no són només pessetes o euros, que la idea d'Europa és molt més que les ajudes que reparteix Brussel·les. Que no podem identificar Europa amb si ens paguen més o menys per l'oli d'oliva. Que cada pesseta s'ha de batallar, però dins una visió àmplia, global, de futur.

Amb els nous socis, els del sud ens sentirem més perifèrics, però també més europeus. L'ampliació és la via, i no hi ha retorn possible. En el món de la globalització, l'alternativa és obrir-se o morir. No hi ha espai ni per a Europes tancades ni per a Europes fortesales. En definitiva, els catalans no tenim més drets que els polonesos de ser europeus. **Jaume Masdeu** (Brussel·les)

ciona el "sistema Monnet", la creença de l'uropeista Jean Monnet que l'economia ha d'avançar i la política ja seguirà? Què passarà amb la nova Europa?

Europa, potència mundial?

"Al costat dels EUA i de la Xina, s'estableix una altra potència mundial de caire singular", diu Jean-Claude Juncker, primer ministre luxemburguès, després del seu èxit el semestre passat com a president del Consell de la Unió Europea, responsable de l'expansió i la unió monetària.

La UE ja supera els EUA en economia (1.125,6 bilions de pessetes) i en població (370 milions de persones contra 266 milions). Això podria portar megalomanies. Fins i tot les esquerres anticapitalistes i els verds esperen que l'euro sigui fort contra el dòlar i el ien, cosa que cobriria els riscos de la globalització. Hans-Dietrich Genscher, europeista convençut, creu que la UE aviat deixarà de pagar el petroli en dòlars. L'euro es farà fort.

Però, políticament, Europa encara és un "protectorat dels EUA", tal com lamenta Zbigniew Brzezinski, conseller d'origen polonès de l'expresident Jimmy Carter. Els

El canceller alemany, Helmut Kohl, en un acte del seu partit. Per a Kohl, la unificació alemanya i la unitat europea "són les dues cares d'una mateixa moneda".

El primer ministre francès, Lionel Jospin. Fins la seva arribada al poder, els governs europeus mai no havien discutit seriosament les solucions al problema de l'atur.

europeus encara són lluny de tenir unificada la política exterior; la reacció a la guerra dels Balcans en dona bona prova. I els països de la Unió Europea es troben econòmicament esgotats.

Actualment uns 18 milions de persones no tenen feina a la UE. El model europeu de l'estat de benestar ja no es pot finançar, i encara menys amb els criteris de l'euro sobre el dèficit públic. Europa es construirà "entorn d'un banc", critica el sociòleg francès Pierre Bourdieu quan parla de la futura seu del banc central de l'euro a Frankfurt. De fet, es fusiona econòmicament i políticament allò que va unit: l'Europa dels consorcis multinacionals, que fa temps que actua per damunt de totes les fronteres. Però, socialment, resistirà la UE? No amenaça una guerra de tots contra tots quan la competència interna s'agreugi amb la unitat monetària?

La baralla de moment s'ajorna. A França hi ha hagut protestes per part d'intel·lectuals contra el "concepte Tietmeyer", la suposada idea del president del Bundesbank alemany que l'euro haurà de ser tan fort com el marc, i el Banc Central Europeu, políticament independent com el Bundesbank, encara que hi hagi víctimes socials. Els obrers francesos surten a manifestar-se al carrer per les víctimes de

l'estalvi exigint per l'euro. Els alemanys no s'acaben d'avenir amb la pèrdua del seu robust marc, tot i que fins ara no hi ha hagut manifestacions antieuro com a París.

Mentrestant, l'euro s'acosta cada vegada més. A principi de maig ja es fixaran els valors de canvi de les respectives monedes. El club de l'euro serà de bon començament molt més gran que no ens pensàvem ara fa un any, perquè tots els països membres de la UE, excepte Grècia, preveuen de complir els criteris de Maastricht. Només la Gran Bretanya, Suècia i Dinamarca volen esperar a afegir-s'hi, respectant les veus antieuro de la població.

Els ciutadans de la Unió Europea no estan gaire entusiasmats amb les perspectives, segons algunes enquestes: la mitjana de tots els països només aprova la moneda unitària en un percentatge molt baix (el 47% contra el 40%). Els països que sempre han tingut monedes febles van molt a favor de l'euro (Itàlia, amb el 74%), mentre que alemanys, escandinaus i britànics s'esgarrifaven de pensar-hi.

Els qui hi tenen a perdre, per exemple els alemanys, saben perfectament què perdran: el seu marc, símbol de fortlesa i d'estabilitat. Però, què hi guanyaran? Ara ja poden viatjar lliurement, canviar marcs per divisa estrange-

ra no els és cap problema enlloc. Les eleccions a l'impotent Parlament Europeu, les veuen venir més aviat sense ganes; la UE no és popular.

Aquí és on es veu que la revolució ve de dalt i que segueix una lògica econòmica. El que hi manca és una idea que encomani fervor o, si més no, un enemic comú. Perquè al llarg de la història, sempre que s'ha parlat de la unificació d'Europa, era perquè justament havia caigut un imperi o s'havia acabat una guerra. Posem per cas el poeta italià Dant, que lamentava la pèrdua de l'imperi de Carlemany com a potència d'ordenació, quan somniava cap al 1310 una Europa entre Sicília i Hamburg. Que els alemanys no són solament alemanys, els austríacs no solament austríacs i els francesos no solament francesos, sinó que tots són també europeus, sempre se n'han adonat... en cas d'amenaça: contra els huns i els mongols, o contra els turcs a l'Edat Mitjana, o en temps més moderns, contra dominadors del món com ara Napoleó al segle XIX, o bé contra destructors del món com ara Hitler.

Abans de la Primera Guerra Mundial, la idea d'Europa era una qüestió sobretot de poetes i pensadors; la definició "Estats Units d'Europa" ve probablement del novel·lista francès Victor Hugo. Va ser després de la Primera Guerra Mundial que la idea d'Europa es va estendre en cercles més amplis. Els socialdemòcrates alemanys (SPD) van ser el primer partit que va declarar-se'n partidari el 1925. El 1923, el jove comte austríac Richard Coudenhove-Kalergi havia fundat a Viena la Unió Paneuropea.

Però la idea d'Europa no es va imposar fins després de la Segona Guerra Mundial, impulsada per la nova potència dels EUA. Així i tot, l'intent de fundar una unió política es va frustrar dos cops. Primerament, l'any 1949 els britànics es van oposar al fet que l'estructura acabada d'ubicar a Estrasburg tingués per objectiu "la creació d'una autoritat política europea". La segona vegada, el 1954, l'Assemblea Nacional francesa va votar contra

una “comunitat de defensa europea” (i, amb això, contra la unió política). D'aleshores ençà, només s'ha impulsat la unitat europea en l'àmbit econòmic.

El canceller Kohl no perdia de vista aquest dèficit i el 6 de novembre de 1991, un mes abans de la decisiva conferència de Maastricht sobre el futur d'Europa, ja va dir que calia establir les bases d'una política exterior i de seguretat comunes: aquest era el contrafort indispensable de la unió econòmica i monetària, i pensar que la Comunitat es podria mantenir a la llarga sense unió política, era absurd. Però, a Maastricht, Helmut Kohl es va inclinar davant la lògica tradicional de la UE, segons la qual l'economia ja arrossegaria la política d'alguna manera.

Comptar en euros. Mal que els ciutadans trobin que la integració europea encara és mancada de rodatge, l'economia i l'administració dels països que s'hi han d'adherir ja es preparen de fa temps per als canvis i, a partir de l'any vinent, els bancs ja s'entendran entre ells en euros. La nova moneda, simbolitzada amb una E partida per dues ratlletes centrals, ja valdrà com a mitjà de pagament oficial, encara que, de bitllets i monedes, no se'n començaran a emetre fins el 2002.

Grans empreses com la Daimler-Benz també demanen que els proveïdors els facturin en euros a partir del 1999, i a Bèlgica, Finlàndia, Irlanda, Itàlia i Luxemburg, tant ciutadans com empresaris ja tindran l'opció de declarar la renda en euros. A Alemanya, en canvi, els funcionaris d'Hisenda no van tan ràpid, cal posar d'acord tots els *länder*, i n'hi ha d'entusiastes com Hessen, i de ronsejaires com Saxònia o la Baixa Saxònia. I és que el canvi de moneda no és pas tan senzill. El sector del comerç en general, i no solament a Alemanya, calcula que hi haurà l'efecte psicològic de “preus inflats”. Encara que les disposicions de la UE accepten xifres de quatre decimals i tot, molts preus de venda no s'hi acaben d'ajustar. Un paquet de cigarrs, per exemple, costa 2,53 euros. Així doncs, si hom no vol apu-

jar els preus arrodonint-los al moment de comptar en euros, sovint caldrà modificar la mida dels paquets, regatejar nous marges amb els distribuïdors o potser reorientar tota la producció.

Amb l'arribada de l'euro, fins els consumidors poc forts en aritmètica s'adonaran clarament de la gran diversitat de preus de molts productes venuts dins la UE. Hi ha diferències que arriben al 100% en cas de detergents de la mateixa marca: Irlanda és el país més car i l'Estat espanyol el més barat. Però les etiquetes dels preus i els diners nous no representen sinó un senyal visible d'aquesta unió monetària; molta més transcendència tenen els canvis que provocarà en l'economia de cada país.

Es clar que amb l'euro s'han acabat les polítiques monetàries estatals. A la fi de l'any passat el Bun-

desbank alemany va fixar els límits de la seva oferta monetària per darrera vegada; amb la previsió del creixement dels efectius i dels crèdits, fins ara havia mantingut les bases de l'estabilitat del marc (poc diner, poca inflació).

A partir del mes de maig assumirà aquesta funció l'Institut Monetari Europeu amb seu a Frankfurt, que el 1999 es convertirà en el Banc Central Europeu (BCE). Aleshores només hi haurà una única política monetària per a tots els països de l'euro. El BCE ha de fixar, lliurement, els límits de la taxa d'inflació tolerable, la qual marcarà l'oferta monetària de l'euro. Amb això, el BCE determinarà també els tipus d'interès, que aleshores només variaran molt mínimament de l'un país a l'altre. El BCE serà assessorat pel Consell de l'Euro, però no serà subordinat als mandataris dels països membres.

Renunciant a la moneda pròpia, els estats perden un mitjà clàssic d'aconseguir avantatges competitius. Ara no podran equilibrar l'alça dels costos (per exemple, per causa d'augment salarials) devaluant la moneda, a fi de facilitar les exportacions. És el que van fer els governs espanyol, suec i italià al començament dels anys 90; els britànics també ho van fer, però ells més aviat per força (víctimes dels especuladors de divises). Des d'aleshores els tipus de canvi entre els futurs països de l'euro s'han mantingut gairebé estables.

Malgrat tot, cada vegada hi haurà més diferències en la renda i en la productivitat dins la unió monetària. L'euro continuarà augmentant la competència entre els estats, que després de l'euro ja podrien renunciar al seu dret fiscal. L'IVA i alguns impostos més sobre el consum també s'hauran de reajustar perquè l'índex general de preus en euros fa evidents les diferències. Els alemanys, que tenen l'IVA més baix d'Europa, l'hauran d'apujar. A la llarga, la comunitat no podria funcionar si els seus membres atreïen els contribuents dels altres estats amb paradisos fiscals.

I què faran les regions que no puguin sostenir l'augment de competència dins la Unió Europea? Els

Al llarg de la història, sempre que s'ha parlat de la unificació d'Europa és perquè ha caigut un imperi o s'ha acabat una guerra.

Gerhard Schröder, candidat socialdemòcrata a les eleccions alemanyes d'aquest any. Si guanya, serà el primer president de la Unió Econòmica i Monetària, de gener a juny de 1999. Si no, ho serà Kohl.

mitjans usuals de les polítiques econòmiques dels governs, des de devaluacions i tipus d'interès fins a avantatges fiscals, queden eliminats.

La unió monetària encara ofereix una variable: salari i prestacions socials. Però aquest és el punt feble de l'Europa de l'euro, l'aspecte amb més perills. Què passarà si l'atur en una regió poc afavorida arriba a nivells exagerats? Segons la lògica del mercat interior, caldria abaixar-hi els salaris per augmentar-ne la competitivitat (amb el risc de precipitar la resta de la Unió en una espiral de deflació, amb caiguda d'ingressos, caiguda del consum i caiguda del creixement).

Això, la comissària alemanya Monika Wulf-Mathies no s'ho pot imaginar; ella s'ocupa del Foment Regional. Si la UE no vol seguir el perillós camí d'arribar a l'adaptació econòmica a costa del mercat de treball, la comissària encara haurà d'ajudar més que mai les regions debilitades, de manera que Brussel·les també hauria de recaptar més diners de tots els països membres. El mateix cap del Barclays Bank britànic, Martin Taylor, reconeix: "Tots els qui es creuen que la unió monetària pot funcionar sense grans augmentos dels pressupostos de la UE, s'enganyen ells mateixos".

En canvi, a Bonn n'hi ha molts que encara s'ho creuen. El ministre de Finances, Theo Waigel, reclama una "reducció de la despesa neta que Alemanya aporta a la UE" i, al mateix temps, promet un "euro tan fort com el marc". Posats a comparar, el fet cert és: com més fort sigui l'euro, més hauran d'aportar els països rics a l'estabilització unitària.

És possible que la Unió Europea s'ensorri en un caos de desocupació creixent i de solidaritat escindida. Però és més probable que el vell "mètode Monnet" torni a donar bon resultat: els diners fan que, al capdavall, tothom s'ajunti per força major. "La integració econòmica porta inevitablement la integració política -diu l'economista nord-americà Lester Thurow, i pronostica a la UE un esdevenidor

resplendent-. Els historiadors del futur constataran que el segle XXI va ser el segle de la casa europea".

Una pressió profitosa. La revolució de la Unió Europea ja va tenir un pròleg tempestuós fa sis anys, el 1992. La transformació de l'antic Mercat Comú en el mercat únic interior, promoguda pel socialista francès Jacques Delors com a president de la Comissió Europea, remou múltiples rams de l'economia, amb conseqüències directes per als treballadors i consumidors. Arran d'això es promulguen unes 1.400 directrius des de Brussel·les en substitució d'una mar de normes estatals.

El canvi de marxa a Brussel·les ja va ser gairebé una revolució econòmica. Fins aleshores la Co-

"Els qui creuen que la unió monetària pot funcionar sense augmentos dels pressupostos de la UE, s'enganyen ells mateixos."

munitat imposava les regles en els seus camps d'acció inicials (mineria, energia nuclear i agricultura), com en un pla d'economia socialista, regulant tot el que calia regular. En tot cas, en aquests àmbits el Mercat Comú no era un mercat lliure.

Però llavors la mateixa superbu-rocràcia, tan amant de regular, proclama la desregularització, segons les tendències neoliberals dels temps. Bancs, assegurances, transports, mercats de capital, després també les telecomunicacions i el sector de l'energia (fins aleshores àmpliament protegits de la lliure competència per les lleis interiors en la majoria de països) s'han de liberalitzar a tota l'Europa comunitària. Com cap altre programa anterior, l'ofensiva des-

regularitzadora de Brussel·les intervé en l'economia de cadascun dels estats. Els expedidors de mercaderies o els transportistes fluvials alemanys, per exemple, que abans podien treballar gairebé sense disturbis de la concurrència estrangera, han de combatre ofertes més barates com ara les dels Països Baixos.

D'aleshores ençà, l'home més poderós en l'Europa de Brussel·les és el comissari de la Competència, Karel van Miert. A aquest socialista flamenc, no solament li és permès de controlar l'onada de fusions dels consorcis impulsada per l'euro, sinó que, amb el pretext de la competència amenaçada, també pot actuar gairebé a discreció en tots els països comunitaris.

Van Miert examina tant les subvencions a la Volkswagen a Saxònia, com a la Seat de Martorell, al Baix Llobregat. Controla fins i tot els subsidis a un projecte de contenció a la desembocadura del riu Ems, a Alemanya (perquè podria significar un avantatge, comparable a una subvenció, per a unes drassanes que hi ha a prop). El comissari de Brussel·les ha intervingut fins i tot en la fusió de les constructores aeronàutiques nord-americanes Boeing i McDonnell-Douglas, perquè també afecta el mercat europeu de l'Airbus. Amb l'arribada de l'euro, Van Miert calcula que ell i els seus cinc-cents col·laboradors encara tindran més feina, perquè les zones econòmicament afeblides encara hauran de rebre més ajuts estatals, i que també els arribaran més queixes per aquestes altres subvencions.

Van Miert pot exigir la devolució de les subvencions i imposar sancions empresarials (que mentrestant han augmentat sensiblement). Amb tot, al darrere sol tenir una institució que reclama el poder de la UE amb igual energia: el Tribunal de Justícia Europeu (TJE), amb seu a Luxemburg. Aquests jutges es veuen com la més alta instància de la cosa europea, ben a desgrat dels jutges dels tribunals constitucionals de cada estat. De fet, el mateix tribunal europeu decideix en què es considera competent.

Els quinze jutges suprems (cada govern en nomena un) intervenen a fons en la política interior. Si un estat de la UE no duu a la pràctica les directrius assenyalades a Brussel·les, els ciutadans afectats poden demandar el seu estat per danys i perjudicis davant el TJE. Alemanya ha hagut d'indemnitzar una família de turistes que havia perdut diners per haver fet fallida una agència de viatges. El desembre de l'any passat el TJE va condemnar el govern francès per haver permès al llarg d'anys que els pagesos bloqueessin els camions espanyols carregats de fruita i verdura (un delictes contra el lliure transport de mercaderies, per consideració a un electorat poderós). Si continuen les accions, París pagarà milions de multa per cada dia de bloqueig.

La brega de la competència és típica de la integració europea. Com més avança la integració, més borrosos són els límits entre la sobirania de cada estat i el poder central de Brussel·les. Les institucions no donen l'abast. Els òrgans de la UE (Consell de Ministres, Comissió i Parlament europeus) es creen els anys 50, quan Brussel·les era una mera comunitat econòmica. No estan preparats per a una Unió Europea en creixença.

Les confuses maquinacions del poder. "Ens cal aclarir la situació d'una manera constitucional –reivindica Wolfgang Schauble–; en una paraula, ha de ser més clar qui decideix què". En la UE s'ha anat teixint un entrellat de poders gairebé impenetrable per a l'observador extern. Uns gremis,

que no constaven en cap paràgraf de les bases constituents de la CEE signades a Roma el 1957, determinen a la callada la majoria de decisions. Els comissaris formen gabinets seguint el model francès: cada comissari de la UE tria personalment el seu equip de funcionaris, els quals són subordinats d'un director de gabinet, una mena de secretari d'estat del comissari. Com a París, aquests alts funcionaris polítics es troben el dilluns a Brussel·les i despatxen les decisions A, els afers senzills i incontrovertibles. Abans, els simples funcionaris ja han acordat els projectes entre ells, passant per alt les jerarquies de Brussel·les (el mitjà de comunicació és el correu electrònic).

Gran reunió el 12 de març passat, a Londres. Els caps d'estat i de govern dels Quinze van començar negociacions amb els líders dels onze països que entraran a la Unió Europea a començaments del segle XXI.

continua a la plana 44

Unió Europea: expansió fins on?

La foto de família a Londres, on hi havia els actuals membres de la Unió Europea i els probables nous de principi de segle, és una fotografia històrica. Però planteja un grapat d'interrogants. Especialment dos: com serà aquesta Unió Europea tan gran, i si serà més fàcil o més difícil d'encabir-hi aspiracions d'autogovern, per exemple, del Principat o Euskadi.

Primer tema. Una Unió Europea tan gran obliga a modificar els sistemes de presa de decisió, pensats per a dotze, adaptats a quinze i molt complicats d'usar amb més de vint votants a la taula. No solament això, sinó que incorpora estats d'una magnitud, amb alguna excepció, notablement inferior a la majoria dels actuals, i obliga per tant a arbitrar alguna mena de mecanisme de compensació envers els grans, o a generar noves rutines de consens. Això és bo, però serà molt difícil. Cal tenir en compte, a més, que es desviaran cap a l'est una bona part dels ajuts que ara es reben al sud. I això, per més malament que ens pugui semblar, és lògic i raonable. Resulta patètic, des d'una perspectiva europeista, veure el president Zaplana afirmant que el País Valencià requereix ajut com si fórem una regió subdesenvolupada. El País Valencià no és cap regió subdesenvolupada, i menys encara en comparació a les de l'est. Així que caldrà deixar de mirar Europa com una gran dispensadora.

Segona qüestió: les aspiracions d'autogovern. Fins ara no tenim cap motiu per a pensar que és certa aquella tesi segons la qual Europa dilueix l'estat espanyol i ens facilita de ser lliures sense haver de fer trencadissa. La posició de la Co-

missió envers la nova llei del català, per exemple, no ha pogut ser més desafortunada. Però encara no ha passat prou de temps. Segurament que, la clau de volta, la tindrem en el cas irlandès. Si el procés de pau avança, es posaran en marxa mecanismes molt singulars de cogovern d'Irlanda del Nord pel govern britànic i el d'Eire. Precisament si s'ha creat aquest peculiar invent és perquè l'existència de la Unió Europea solucionava alguns problemes clàssics de sobirania. Però fins on s'arribarà? La regionalització a la UE ja no dona més de si –perquè és un tema purament administratiu i sense contingut polític–. Si cap nació vol assajar d'aconseguir la sobirania en l'àmbit europeu, ho haurà de fer estrictament des de la política. I en això sí que pot ser un benefici afegit l'ampliació. Segur que entre vint estats, molts d'ells petits, és més fàcil de diluir-s'hi que no entre dotze i grans. O trobar-hi aliats. Si en la UE s'acostuma a negociar a més de vint bandes, ja no vindrà d'una vint-i-unena. Això sí: que ningú no s'enganye, que la sobirania no arribarà mai regalada per ningú. Ni de la mà de Brussel·les, doncs. **Vicent Partal**

EL NOU MAPA D'EUROPA

ESTAT
Capital
Població (milions d'habitants)
Moneda
PIB per càpita

ALEMANYA	ÀUSTRIA	BÈLGICA	ESTAT ESPANYOL
Bonn / Berlín	Viena	Brussel·les	Madrid
81,8	8,1	10,2	39,3
Marc alemany	Xiling	Franc belga	Pesseta
24.444 ecu	22.046 ecu	23.338 ecu	13.370 ecu

ESTAT FRANCÈS	FINLÀNDIA	IRLANDA	ITÀLIA
París	Hèlsinki	Dublín	Roma
58,4	5,1	3,7	57,3
Franc francès	Marc finlandès	Lliura irlandesa	Lira italiana
22.138 ecu	20.689 ecu	17.240 ecu	19.796 ecu

LUXEMBURG	PAÏSOS BAIXOS	PORTUGAL
Luxemburg	Amsterdam	Lisboa
0,37	15,5	9,9
Franc luxemburguès	Flori neerlandès	Escut portuguès
--	23.453 ecu	10.342 ecu

DINAMARCA	GRAN BRETANYA	GRÈCIA
Copenhaguen	Londres	Atenes
5,3	59,1	10,5
Corona danesa	Lliura esterlina	Dracma
30.898	20.848 ecu	10.953 ecu

SUÈCIA	HONGRIA	ESLOVÈNIA
Estocolm	Budapest	Ljubljana
8,9	10,1	1,96
Corona sueca	Forint	Tolar
22.703 ecu	4.138 ecu	--

ESTÒNIA	POLÒNIA
Tallinn	Varsòvia
1,5	38,7
Corona estoniana	Zloty
3.000 ecu	3.305 ecu

REPÚBLICA TXECA	XIPRE
Praga	Nicosia
10,3	0,71
Corona txeca	Lliura xipriota
4.333 ecu	--

BULGÀRIA	ESLOVÀQUIA
Sofia	Bratislava
8,3	5,4
Lev	Corona eslovaca
1.531 ecu	3.035 ecu

LETÒNIA	LITUÀNIA
Riga	Vilnius
2,4	3,7
Latt	Litas
2.268 ecu	2.481 ecu

ROMANIA	ISLÀNDIA	LIECHTENSTEIN	NORUEGA	SUISSA
Bucarest	Reykjavík	Vaduz	Oslo	Berna
22,5	0,256	0,03	4,4	7,1
Leu	Corona islandesa	Franc suís	Corona noruega	Franc suís
1.648 ecu	--	--	31.601 ecu	32.175 ecu

TURQUIA	ANDORRA	MÒNACO	SAN MARINO	VATICÀ
Ankarà	Andorra la Vella	Mònaco	San Marino	La Ciutat del Vaticà
62,6	0,064	0,03	0,02	0,0008
Lira turca	Pesseta / Franc francès	Franc francès	Lira italiana	Lira italiana
2.666 ecu	--	--	--	--

- Futurs membres de la Unió Econòmica i Monetària (UEM)
- Estats de la Unió Europea que, de moment, no s'integraran a la UEM
- Primera fase de l'ampliació de la UE (2001/2003)
- Segona fase d'ampliació de la UE
- Membres de l'Espai Econòmic Europeu que no pertanyen a la UE
- País exclòs de l'ampliació de la UE
- Estats independents dins de les fronteres de la UE
- Altres estats europeus

Tony Blair, primer ministre britànic, amb la seva filla, a la porta del número 10 de Downing Street, a Londres. Gran Bretanya no vol formar part de la moneda única, però Tony Blair presidirà la reunió per decidir quins països s'incorporaran a l'euro, a començament de maig, a Brussel·les.

A Brussel·les hi ha una mena d'interregne molt curiós. Les regles clàssiques de la distribució democràtica de poders han adoptat un aire molt estrany. La Comissió i el seu president són, ara com ara, un govern, és l'únic òrgan de la UE que té una mena d'atribucions programades. La Comissió no neix d'unes eleccions, però el Parlament Europeu pot imposar-hi dimissions, cosa que fins ara no ha succeït mai.

Els comissaris els determina cada país, però per definició han d'actuar en defensa dels interessos de la Unió Europea en conjunt. Encara que la majoria hagin fet política al seu país d'origen, han de complir com a funcionaris de l'administració les decisions polítiques de les reunions dels caps d'Estat i de govern i del Consell de Ministres. El Consell deixa passar la majoria de directrius preparades per la Comissió i la xarxa subterrània de gabinets, comitès de representants i ministeris estatals. Dels casos més conflictius se n'ocupen els quinze caps d'estat i de govern, els ministres d'Exteriors, o els ministres d'Economia, Finances i Agri-

ve de la plana 41

cultura, i menys sovint els altres departaments, en els consells respectius.

El ministre d'Exteriors alemany Klaus Kinkel es queixa de les rutines de Brussel·les: "Arribar a la conformitat sobre una simple proposta de la presidència dura dues hores de sessió a la mesa del Consell", i diu que l'avorriment hi és "terrible". Quan tornen a casa, els ministres responsabilitzen "Brussel·les" de les decisions poc populars, tot i que a vegades ells mateixos hi han participat, o s'hi han trobat en minoria.

Els caps d'estat i de govern tenen una cimera cada sis mesos, pel cap baix, i aquestes cites ja semblen les d'un club de membres honorables. Els excel·lentíssims es diuen

pel nom de pila, la majoria es tuteja amb familiaritat. El membre més antic, Helmut Kohl, hi dona el to, de vegades com en una reunió de vells companys d'escola: "Vinga, Romano, vota que sí d'una vegada —cria al bell mig de la sala, i el bon Prodi no s'hi sap negar—: "Si, basta, basta...".

Afluència de l'est. L'ampliació de la UE cap als països d'Europa central i oriental, decidida a la cimera de Luxemburg, és l'envit més gran en tota la història de la Comunitat, considera Jacques Santer, president de la Comissió de la UE. El passat 12 de març van començar les negociacions amb Polònia, Txèquia, Hongria, Estònia i Eslovènia, més l'illa de Xipre, que ja fa temps que espera l'admissió. Romanesos, búlgars, eslovacs, lituans i letons encara no són prou madurs per a accedir-hi, al parer de la Comissió de la UE, però algun dia també compliran les condicions establertes. I Turquia s'ha quedat amb un pam de nas en veure frustrades les seves aspiracions de ser acceptada dins el club.

Però l'expansió oriental de la Unió encara sembla molt llunyana. La majoria d'experts creuen que el primer grup de cinc països no hi ingressarà fins cap a l'any 2005 (tot i que el canceller Kohl ja ha donat als polonesos esperances d'entrar-hi poc després del canvi de segle). I encara pot trigar una bona dècada fins que els nous membres no hi estiguin integrats plenament en tots els àmbits.

Molt abans que s'anunciés la decisió d'ampliació, els candidats ja es preparaven per a l'examen d'ingrés. Les administracions estatals, sovint sobrecarregades, s'afanyen a introduir en les respectives legislacions els centenars de directrius assenyalades per la UE, unes 80.000 pàgines de text. Les duanes orientals van caient des que els deu països candidats han acceptat convenis d'associació amb la UE. Brussel·les ja dona ajuts: 7.000 milions d'ecus (1,1 bilions de pessetes) a la bestreta perquè els països de l'Est puguin ser competitius en el mercat europeu.

Un cop fet el pas decisiu, ja no hi ha possibilitat de fer marxa enrera. Però ningú no està prou preparat per a l'esdeveniment històric: ni els països candidats ("tots ells en vies de desenvolupament", diu el secretari general del Consell, Jürgen Trittgen), ni la mateixa UE, que tampoc no és madura per al creixement. "S'ha impulsat l'ampliació d'una manera gairebé irresponsable, sobretot per part del govern alemany", critica el comissari Van Miert.

Si els òrgans de la UE ja van prou ofegats amb quinze països, difícilment suportaran més ampliacions sobre les estructures actuals. De manera informal, els caps de govern ja s'han posat d'acord sobre el nombre de comissaris; almenys n'hi ha d'haver un per país. Però tot serà més difícil quan s'ampliï la majoria de vots al Consell. Hi ha països, com Alemanya, que volen vetar almenys durant deu anys més la immigració i el dret d'asil. Amb una reforma de les institucions tampoc no n'hi ha prou per a superar "la gran aventura de la història europea", com l'anomenen alguns experts. Es incert quant acabarà

constant aquesta aventura. Només amb l'agricultura dels països candidats ja es pot arruïnar la UE, si Brussel·les no redueix el sistema de subvencions i els governs no imposen reformes dràstiques als pagesos. Si en aquest moment s'hi afegissin els deu països candidats, la superfície agrària de la UE augmentaria de cop un 40% i, segons el sistema actual, serien exigibles unes subvencions de 7 bilions de pessetes. Més o menys el doble del que ja costa ara la política agrària per als quinze països associats.

Sense fortes reduccions en perjudici dels beneficiaris actuals, "no hi ha prou cobertura financera" per a l'admissió de més països, segons l'Institut Alemany de Recerca Científica de Berlín, en què un dels experts en temes d'Europa oriental, Heinrich Machowski, d'origen polonès, adverteix els seus compatriotes: "En aquest moment Europa no és ampliable. I punt".

Econòmicament, els nous candidats orientals són molt més dèbils que no pas Grècia o Irlanda en el moment d'ingressar-hi, cosa que preocupa el comissari de la Competència, Karel van Miert. La renda per capita de Grècia i Irlanda era la meitat de la mitjana de la UE, i ara la dels candidats orientals només és un terç: "Això portarà problemes immensos, però a ningú no li agrada de parlar-ne".

La Comissió ha examinat detalladament la situació política i econòmica dels candidats inclosos en l'"Agenda 2000". Tots els candidats seran aviat "receptors nets" de la Unió Europea, i tot el territori candidat, amb 106 milions d'habitants, s'inscriu en la categoria "objectiu 1": amb una renda per capita per sota el 75% de la mitjana de la UE, tot un gran territori a redreçar.

Les sumes que s'hi haurien d'assignar segons la normativa de la

UE, no consten en cap dels milers de pàgines impreses sobre l'ampliació. La Comissió s'ha servit d'un simple truc per tancar el forat de la butxaca: els països candidats només poden rebre una quantitat limitada de fons, sense sobrecarregar els seus aparells d'administració i distribució. El 4% del producte interior brut respectiu és el límit de la "capacitat d'absorció", com demostra l'experiència en el cas dels països membres actuals.

Amb la seva teoria de l'absorció, la Comissió s'obliga a concedir un total de 45.000 milions d'ecus (7,5 bilions de pessetes) en ajuts estructurals per a tots els candidats, abans i després que ingressin en la UE. Aquesta suma es podria pagar sense dificultats amb els pressupostos ordinaris de la UE (fins un 1,27% del producte interior brut dels estats membres).

Però amb aquesta suma les estructures dels països de l'est no

Europa creix

El títol podria resultar una mica confús perquè la població del continent europeu, que continua essent el mateix, només augmenta lleugerament, i el percentatge, en relació amb la població mundial, fins i tot disminueix: l'any 1925 el 25% dels ciutadans del món eren europeus; actualment, ho són el 18%. La Unió Europea o l'Europa dels quinze sí que creixerà, i ha començat a fer els primers passos en aquest sentit. Els estats del centre i de l'est d'Europa, que fins l'any 1989 no tenien sistemes democràtics i es trobaven compresos en l'anomenat bloc comunista, han demanat l'adhesió a la Unió Europea.

Són nacions amb una història comuna amb la resta d'estats europeus i amb una cultura que ha begut de les mateixes fonts. També és cert que es troben en una situació econòmica molt complicada per a poder endinsar-se en una economia de mercat en un marc globalitzat a escala mundial. L'estiu passat la Comissió Europea va establir una proposta d'ampliació que comprenia inicialment sis estats: Polònia, la República Txeca, Hongria, Estònia, Eslovènia i Xipre. Tots ells començaran a negociar amb la UE a final de mes els punts concrets de la seva futura adhesió, que tindrà lloc el primer decenni del segle XXI. La integració de Polònia, que és l'estat més gran, amb gairebé quaranta milions d'habitants, farà que el polonès esdevingui la cinquena llengua més parlada a la UE i l'espanyol passi a sisè lloc. Hi ha dos estats de dimensió mitjana, que tenen al voltant de deu milions d'habitants, aproximadament la mateixa població que València, les Illes i Catalunya. Aquests estats són Hongria

i Txèquia. Finalment dos estats petits, Eslovènia i Estònia, dos milions d'habitants i un milió i mig respectivament, i Xipre, que té uns 750.000 habitants i és un país mediterrani, cosa que el fa diferent dels altres.

D'una altra banda, l'ampliació farà que els actuals estats de la Unió amb una renda per càpita més baixa cedeixin el seu lloc als nous i, en conseqüència, la política per fomentar la cohesió econòmica i social entre tots els ciutadans canviarà de beneficiaris directes. Em refereixo als fons estructurals i al fons de cohesió.

Si tenim en compte que gairebé el 50% del pressupost de la UE es destina a agricultura, també hem de considerar que en els nous estats candidats l'activitat agrària té un paper molt rellevant. A l'Europa dels 15, el 5,3% de la població activa treballa en el sector agrari, mentre que a Polònia la xifra s'eleva al 27%. Tot això obligarà a replantejar de nou la Política Agrària Comuna.

Si els fons estructurals i la política agrària representen avui més del 80% del pressupost comunitari, podem entendre que l'ampliació no serà una operació fàcil. Caldrà fer esforços considerables per part de tothom. Des d'un punt de vista polític, els estats de l'est necessiten suport per a consolidar la seva situació. En aquest sentit, podem recordar el president Václav Havel quan deia als europeus de l'oest: "Ajudeu a estabilitzar l'est, altrament l'est us desestabilitzarà".

Joan Vallvé

Diputat al Parlament Europeu per CDC

La porta de la Torre d'Europa, a Frankfurt. Aquest edifici d'oficines serà la seu del Banc Central Europeu.

arribaran a estar a l'altura de la UE cap el 2005, quan se suposa que haurien d'ingressar-hi (és a dir, no hi haurà ampliació). I si la Comissió augmentava els ajuts fins al nivell necessari, és probable que l'oposició dels membres actuals fos invencible, especialment la d'Alemanya, que n'és el major "contribuent net" (és a dir, tampoc no hi hauria ampliació).

Ningú no es fia dels càlculs dels costos. Sobretot l'Estat espanyol, Portugal i Grècia, que temen que en el futur hauran de cedir ajuts als nous membres encara més pobres. Durant el període 1994-1999 l'estat espanyol rep els màxims ajuts estructurals, amb 34.400 milions d'ecus (5,7 bilions pessetes), seguit d'Alemanya, que en rep 21.700 milions (3,6 bilions pessetes).

De totes maneres, la Comissió vol concentrar les concessions d'ajuts, ara massa disperses. Actualment, gairebé la meitat de la població de la UE viu en zones amb dret a rebre finançament estructural de Brussel·les, de manera que aquest "ajut colossal" ara s'ha de reduir al 35% o 40%. Segons una nova planificació, zones com ara el País Valencià o Lisboa poden perdre l'estatus dels "territoris d'objectiu 1", mentre que les regions de l'Alemanya de l'Est el conservaran.

El govern conservador alemany lluita perquè que no quedi sense subvencionar ni la més petita granja, perquè, amb l'adhesió dels polonesos i dels altres futurs països subvencionats, augmenta la pres-

sió per a reformar la política agrària. I els socialdemòcrates alemanys també tenen un electorat a defensar davant l'ampliació a l'est. Als treballadors, els amenaça més que ningú la competència d'assalariats més barats, per exemple de Polònia. Per això Gerhard Schröder, que si guanya les eleccions de l'any que ve també seria president de torn a la UE, no té pressa a admetre-hi els països de l'est. També diu que "els caldrà més temps que no imaginem ara alguns polítics".

En canvi, la indústria alemanya espera amb candeletes l'obertura total de les fronteres de l'est. L'ampliació és "una oportunitat única", segons els criteris manifestats per escrit per la Cambra del Comerç i la Indústria alemanya. El ministre alemany d'Exteriors, Klaus Kinkel, calcula que, només

Quan tornen a casa, els ministres responsabilitzen Brussel·les de les decisions poc populars, encara que de vegades hi hagin participat.

amb Polònia i Txèquia, el comerç alemany actual ja és equiparable al que sosté amb els EUA. Malgrat tots els riscos i efectes secundaris, l'ampliació oriental és l'única opció per a la Unió Europea, i no solament pels avantatges de la indústria. I és que la gran quantitat de problemes afegits per la incorporació dels futurs membres crearà la pressió necessària per a les reformes de les institucions i de les subvencions.

Sense objectiu ni models. Però si no hi ha cap model per al futur comú, no reeixirà aquesta Unió Europea que, a l'inici del tercer mil·lenni, de cop i volta torna a tenir gairebé les dimensions de l'imperi romà. El periodista berlinès

Claus Koch, en el seu llibre *Das Ende des Selbstbetrugs* ("La fi de l'autoengany"), reclama una constitució per a Europa i creu que l'antic "mètode Monnet", de fet un "mètode moneda" que volia crear unitat a través dels diners, aviat deixarà de ser eficaç. Polítics tan bel·licosos com el ministre d'Exteriors alemany, Klaus Kinkel, cada dia es mostren més escèptics sobre Europa en veient com hi creixen els interessos estatals. Kinkel opina que la disposició a integrar-se minva, que la població no comprèn la complicada organització de Brussel·les.

Són les conseqüències d'haver construït el mercat interior de la CEE segons les lleis d'una economia neoliberal. Si aquesta comunitat mercantil no satisfà les promeses econòmiques, ni redueix la desocupació generalitzada, menys encara desperta entusiasmes entre els ciutadans vista com una unió política. Uns super Estats Units d'Europa tampoc no semblen possibles de moment, tot i que es va produint la desaparició progressiva dels vells estats centralistes, a cavall de la globalització mundial i de la brussel·lització europea.

L'única sortida sembla la "d'organitzar les diferències", però per a fer això no hi ha cap model. La unió de la convivència pacífica, equitativa i regulada no té cap precedent enlloc del món. El govern europeu és "el pròxim pas a fer", diuen els europeistes. Però... per què els caps de govern haurien de cedir el seu poder a un president de la Unió Europea? La casa europea, aquesta fórmula per a definir el buit interior de la UE, ara com ara continua essent una comuna post-moderna. Com en tota comuna, a dins n'hi ha uns quants que s'assemblen més que no uns altres. Gerhard Schröder opina que, qui manarà, serà "un triangle franco-britànic-alemany". Els membres més febles, en quantitat creixent, probablement necessiten aquest *ménage à trois* per al govern de la casa comuna, però, és clar, no volen deixar-se dominar.

©Der Spiegel-EL TEMPS
Traducció: Carme Gala